

ШЛЯХИ ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ БАНКІВ НА РОЗВИТОК РЕАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Системна економічна криза в економіці України, яка виникла внаслідок втрати традиційних ринків збуту промислової продукції, продовження воєнних дій на Сході країни, поглиблення диспропорцій як у реальному секторі економіки, так і в монетарній сфері, вимагає впровадження невідкладних і послідовних дій щодо розв'язання наявних проблем та усунення диспропорцій в економічному розвитку.

Починаючи з кінця 2012 року в Україні спостерігається погіршення основних показників економічного розвитку. Особливо ситуація загострилася протягом 2014–2015 рр. Так, зокрема, за даними Державної служби статистики України, 2014 року порівняно з попереднім індекс промислової продукції становив 89,3%. У добувній промисловості випуск продукції зменшився на 13,7%. У переробній промисловості індекс промислової продукції становив 89,9%, а в машинобудуванні – 78,7% [1].

Однак 2015 року ситуація значно погіршилась. Так, у січні – вересні порівняно з відповідним періодом 2014-го індекс промислової продукції становив 83,4%. У добувній промисловості випуск продукції скоротився на 18,7%. У переробній промисловості у січні – вересні індекс промислової продукції становив 83,7%, а в машинобудуванні – 80,7%. Суттєвий спад спостерігався й у сфері будівництва. Індекс будівельної продукції у січні – вересні порівняно з відповідним періодом попереднього року становив 77,2%. Суттєво знизились і реальні доходи населення. Зокрема, індекс реальної заробітної плати у січні – серпні 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014-го становив 76,8% [1].

Однією з ключових проблем реального сектору економіки залишається високий рівень морального і технічного зносу основних фондів. Ступінь зносу основних фондів в економіці України 2014 року становив

83,5%, у промисловості – 60,3%, у будівництві – 54,4%. На підприємствах транспорту і зв'язку зношеність основних фондів досягла критичного рівня – 97,9% [1]. Зрозуміло, що на такому обладнанні не лише не можливо виготовляти сучасну, конкурентоспроможну продукцію, а й існують великі загрози щодо використання цього обладнання.

Подолання кризового стану і відновлення економічного зростання в Україні значною мірою визначається станом банківської системи, її спроможністю впливати на інвестиційну діяльність у реальному секторі економіки, а також адекватністю заходів, які впроваджуються урядом та НБУ з метою виходу із системної економічної кризи.

Світовий досвід підтверджує, що під час кризи сподіватися, ніби «невидима рука ринку», про яку писав Адам Сміт, розв'яже всі проблеми і забезпечить швидке зростання, не варто. Побудувати високорозвинуту економіку змогли лише ті країни, які вчасно зрозуміли необхідність активної ролі держави в подоланні кризових явищ і створенні сприятливих умов для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, а також необхідність переходу від сировинно орієнтованої моделі економіки до впровадження інноваційної моделі економічного розвитку. У зв'язку з цим у цих країнах державні установи не обмежувалися лише підтримкою макроекономічної стабільності та регулюванням діяльності підприємницьких структур, а приймали на себе відповідальність за економічний розвиток і відповідно до цього брали активну участь у розробленні та реалізації інноваційних програм і проєктів у пріоритетних сферах економіки, координували взаємодію між державою і приватним бізнесом з метою досягнення визначених загальноекономічних цілей.

Особливу роль у подоланні кризових явищ і відновленні економічного зростання у країнах із розвинутою ринковою відіграє центральний банк, який має необхідні інструменти впливу як на діяльність комерційних банків, так і через трансмісійний механізм на стан грошового ринку.

Саме тому в країнах із розвинутою ринковою економікою діяльність центрального банку спрямована не тільки на забезпечення стабільності національної грошової одиниці, а й на подолання кризи та відновлення економічного зростання після світової фінансової кризи 2008 р. Використовуючи грошово-кредитні важелі, центральний банк

спроможний впливати не лише на ситуацію на грошовому ринку, а й стимулювати активізацію необхідних процесів у реальному секторі економіки, зокрема як через регулювання процентних ставок, так і за допомогою механізму рефінансування комерційних банків.

Слід зазначити, що в монетарній політиці НБУ не передбачено заходів, які б сприяли відновленню економічного зростання. Сучасна політика НБУ спрямована на досягнення короткострокових результатів і слабо враховує втрати, які мають місце у зв'язку з низькою інвестиційною активністю банків у реальному секторі економіки.

З метою посилення впливу НБУ на перебіг процесів у реальному секторі економіки потрібно, щоб у монетарній політиці НБУ був передбачений комплекс заходів, які були б спрямовані на структурне коригування грошових потоків в економіці, створювали б умови для переважного спрямування грошових потоків на інноваційно-інвестиційні потреби реальної економіки, стимулювали б банки сконцентрувати свою діяльність саме на кредитуванні інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки.

У сучасних умовах, коли довіра до банків в Україні залишається на низькому рівні й у зв'язку з цим комерційним банкам досить складно залучати та акумулювати значні обсяги як короткострокових, а тим паче довгострокових ресурсів, було б доцільним удосконалити механізм рефінансування, ураховуючи світовий досвід. З метою активізації інвестиційної діяльності банків було б доцільно запровадити механізм довгострокового рефінансування. При цьому пріоритетний доступ до таких довгострокових кредитів рефінансування повинні мати саме ті банки, які активно здійснюють довгострокове кредитування інноваційно-інвестиційних проектів підприємств реального сектору економіки. Одночасно повинен бути застосований ретельний контроль за цільовим використанням цих кредитів.

З метою припинення економічного спаду і відновлення економічного зростання у країні потрібна переорієнтація кредитних ресурсів комерційних банків на кредитування інвестиційно-інноваційних проектів, які забезпечать технічне переоснащення виробничого апарату реального сектору економіки, і на цій основі підвищення конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках. У зв'язку з цим доцільне впровадження таких заходів:

– надання банкам пільг з оподаткування прибутків, які вони отримали від довгострокового кредитування інвестиційно-інноваційних проектів у пріоритетних сферах реальної економіки;

– пріоритетне рефінансування з боку НБУ тих банків, які мають високу питому вагу довгострокових вкладень в інвестиційно-інноваційні проекти у пріоритетних галузях реального сектору економіки;

– надання банкам пільг з обов'язкового резервування на обсяг кредитних ресурсів, які були спрямовані в інвестиційно-інноваційні проекти у пріоритетних сферах у реальній економіці.

Реалізація таких заходів створить передумови для активізації кредитної діяльності комерційних банків в інвестиційних процесах і на цій основі відновлення економічного зростання.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.